

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

พระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ช่วยส่งเสริมความรู้สึกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมและความเป็นชาติไทย เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในสังคม คนไทยจึงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา โดยนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ทำให้หลักธรรมคำสอนฝังลึกอยู่ในจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจคนไทยให้มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมและพระพุทธศาสนาจัดเป็นวิชาสำหรับเรียนรู้โดยสถานะ 2 อย่าง คือ ในฐานะที่เป็นระบบจริยธรรมสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรมและในด้านนามธรรม ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมมากที่สุดอย่างหนึ่งในวิถีชีวิตของสังคม เป็นมาตรฐานการดำเนินชีวิตสำหรับผู้นับถือ (พระธรรมปิฎก, 2543, หน้า 152)

ตั้งแต่บรรพบุรุษของเราได้สร้างชาติและรวมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวสร้างผืนแผ่นดินไทยให้เกิดสันติสุขโดยอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึด ขณะเดียวกันก็ได้ช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ถึงขนาดเป็นศาสนาประจำชาติ มีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ประชากรกว่าเก้าสิบสี่เปอร์เซ็นต์นับถือพระพุทธศาสนา และประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา โดยได้รับเกียรติให้เป็นสถานที่ตั้งถาวรของสำนักงานใหญ่แห่งองค์การ ซึ่งมีศูนย์ส่วนภูมิภาค 123 แห่งตั้งอยู่ใน 37 ประเทศทั่วโลก ตามข้อเสนอของชาวพุทธนานาชาติมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2512 แสดงให้เห็นว่า นานาชาติได้เห็นว่าประเทศไทยเหมาะสม ที่จะศูนย์กลางพระพุทธศาสนา ซึ่งชาวพุทธจะต้องช่วยกันรักษาภพนาชีนชมนี้ให้คงอยู่ตลอดไปนานเท่านาน ถึงจะมีสภาพปัญหาในสังคมไทยในปัจจุบันมากมาย (กรมกิจการพลเรือนทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2541, หน้า 5 -7)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ 2550-2554) ซึ่งประกาศใช้ในปีมหามงคล เป็นแผนที่เกิดจากการระดมความคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยทุกภาคส่วนทุกหมู่เหล่า ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ มาร่วมกันดำเนินการในทุกขั้นตอนอย่างกว้างขวาง และเห็นพ้องร่วมกันอันเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยให้เกิดความสมดุลเป็นธรรมและยั่งยืน

มีความเจริญรุ่งเรืองมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” จะเป็นการเสริมสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนอย่างถ้วนหน้าสมดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากสภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน ทำให้มีการแข่งขัน แข่งแย่ง เพื่อความอยู่รอดและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย ความเห็นแก่ตัว การเอาวัดเอาเปรียบของคนในสังคมเพิ่มขึ้น ทุกคนมองข้ามสภาวะจิตใจที่กำลังเสื่อมถอยไปพร้อม ๆ กับปัญหาของเศรษฐกิจไทย เรื่องของบาปบุญคุณโทษที่เคยปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ กำลังเลือนหายไปจากจิตใจของคนในยุคปัจจุบัน จนส่งผลให้คนไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม และก่อให้เกิดปัญหาตามมา ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น มีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้ควบคุมให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง (วรศักดิ์ ชันทอง, 2544, หน้า 1) และสมพร เทพสิทธา (2542, หน้า 15-16) ได้แสดงทรรศนะไว้ในหนังสือคุณธรรมและจริยธรรมสรุปได้ว่า ปัจจุบันสังคมถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างชาติครอบงำลุ่มหลงไม่สนใจในคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมไทย ต่างคนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดคุณธรรม จริยธรรม ไม่เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม จะเห็นได้ว่าปัจจุบันคนทุกคนต้องคิดหาและท่องเบญจธรรมได้ อีกทั้งสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักธรรมได้ แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้เพราะเกิดคันทา ซึ่งสื่อข่าวสาร โฆษณา สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดคันทา ทำให้เกิดความอยาก ความต้องการ ความเห็นแก่ตัว ซึ่งคันทานั้น เกิดจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างไม่ต้องเรียกว่า อวิชชา ซึ่งต้องสร้างวิชาให้เกิดขึ้น คือ การฝึกอบรมบุคคลให้พัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและสภาวะของสิ่งทั้งหลายมีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดประโยชน์คน คือความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุดมีจิตใจเป็นอิสระมีสุขภาพจิตสมบูรณ์ แก่คนทั้งหลาย (พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), 2540, หน้า 5) และลักษณะการสอน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วิชาประเภทที่แจ้งข้อเท็จจริง เช่น ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ หลักสำคัญอยู่ที่ทำให้เกิดความสนใจในข้อเท็จจริง การสอนจึงมุ่งเพียงหาวิธีการ ให้ผู้เรียนเข้าใจตามที่สอน ทำให้เกิดพาหุสัจจะเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิชาอีกประเภทหนึ่ง เกี่ยวด้วยคุณค่าในทางประเพณีปฏิบัติ จะต้องให้เกิดความรู้ลึกมองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ดี เพื่อให้เกิดความศรัทธา ที่จะนำไปประเพณีปฏิบัติ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เกิดสติปัญญา (พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), 2541, หน้า 9) และวิธีสอนที่ทำให้เกิดปัญญาคือต้องสอนให้คนเกิดสัมมาทิฐิ เพราะทำให้การคิด การพูด การกระทำ และการแสดงออก หรือการปฏิบัติต่าง ๆ ถูกต้องดีงาม เกื้อกูล นำไปสู่การดับทุกข์ แก่ไขปัญหาได้ วิธีสอนของพระพุทธเจ้ามีหลายแบบ วิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดความเลื่อมใส ให้เข้าใจในหลักธรรม คือ ใช้แบบสากัจฉา หรือ การสนทนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด ส่วนกลวิธีอุปมาที่ใช้ในการสอนสรุปได้คือ วิธีการยกอุทาหรณ์ เล่านิทาน

ประกอบ การเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย การกล่าวสุภาสิตและการทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี (พระธรรมปิฎก,(ป.อ. ปยุตฺโต) 2544, หน้า 51)

ในการจะปรับเปลี่ยนได้นั้นควรเริ่มจากการรักษาศีลห้าซึ่งเป็นศีลขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับเยาวชน ที่ใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติทั้งทางกายและวาจาของพุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนเพื่อได้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักของพุทธศาสนิกชนที่ดี และช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน (พระมหานวมานิช, 2548, หน้า 5) ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ตามมาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 ในมาตราที่ 6 กล่าวถึงการจัดการศึกษา โดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมที่มี ต่อการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5)

พุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาให้คนมีความสุขโดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับศีลธรรม การปลูกฝังจริยธรรม โดยที่วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือ และร่วมมือตั้งมั่นวัดและพระสงฆ์จึงกลายเป็นหลักประกันความมั่นคงภายในจิตใจของประเทศชาติให้ประชาชนได้มีความสามัคคีกัน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญๆ 3 ประการ คือ ด้านการศาสนาศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในลักษณะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ ความเข้าใจในพุทธศาสนา พร้อมทั้งหลักศาสนาและวิชาการ จะช่วยให้สามารถดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาและนำพุทธธรรมไปเผยแผ่ให้เกิดสันติสุขแก่ประชาชนตลอดถึงมีความเจริญในด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมต่อประเทศชาติ (ปราณี เกื้อทอง, 2546, หน้า 15)

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมอย่างหนัก คนไทยมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงเป็นอันดับสองของโลก ข้าราชการและนักการเมืองมีการคอร์รัปชันกันมากมาย คนในยุคปัจจุบันได้ทำลายสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่ดี โดยไม่คำนึงถึงคนรุ่นหลัง มีการนำลูกหลานมาเป็นหญิงบริการ

ทางเพศ เยาวชนติดยาเสพติดตั้งแต่สุรา บุหรี่จนถึงยาเสพติดประเภทร้ายแรง เช่น ยาบ้า ยาอี เฮโรอีนการใช้วจาไม่สุภาพ เป็นต้น สาเหตุของความเสื่อมทางศีลธรรมในปัจจุบัน เป็นเพราะประชาชนมีศีลธรรมลดลง นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมดั้งเดิมที่อุดมสมบูรณ์ เอื้ออำนวยให้คนไทยทำตัวสบาย ๆ ชอบฟุ้งเฟ้อจนกลายเป็นนิสัยประจำชาติ คนไทยทั้งชาติจึงตั้งอยู่ในความประมาท คือเรียนรู้น้อยไม่พัฒนาตนเอง และเป็นผู้บริโภคมากกว่าผู้ผลิต และในอดีตการพัฒนาประเทศตามแบบตะวันตกที่เน้นทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงทำให้คนไทยในสังคมเห็นแก่ตัว มีความโลภ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ชอบมั่งง่ายเป็นต้น ในสภาวะปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งจะส่งผลให้ศีลธรรมของคนในสังคมเสื่อมลง เป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย เช่นการฆ่าตัวตาย การสังหารหมู่ คดีอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ปัญหาการว่างงาน พวดาจาเสียตีสี่ ใช้คำหยาบผิดมนุษย์ ปัญหาขาดการรักษาพยาบาลและมีสุขภาพจิตยิ่งทวีความรุนแรง ที่ทำให้เกิดการละเมิดศีลธรรมขึ้นมานั้น อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การโทรคมนาคมและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จำเป็นที่ประเทศไทยต้องเร่งเสริมสร้างความสามารถและศักยภาพของบุคคล ชุมชน และประเทศโดยส่วนรวมเพื่อให้สามารถรู้เท่าทัน และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในอัตราที่สูงขึ้น กฎเกณฑ์จะไขไปสู่การสร้างเสริมสรรพภาพของบุคคลสังคมไทยในส่วนรวมคือ “การศึกษา” ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการรู้จักตั้งคำถาม สามารถคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง รู้จักแก้ปัญหา รู้จักหาคำตอบ รู้จักเชื่อมโยงความรู้กับการทำงาน รู้จักแยกแยะ ถูกผิด ชั่วดี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง (ประเวศ วะสี, 2541, หน้า 25)

พระมหานงมานิช (2548, หน้า 5) กล่าวไว้ว่า สังคมไทยในปัจจุบันสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เกิดเนื่องมาจากการประพฤติกเล่ละเมิดศีลห้า ดังนั้นเบญจศีลหรือศีลห้าจึงเป็นศีลขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับเยาวชน ที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา ของพุทธศาสนิกชน และจากงานวิจัยของ พระสมพงษ์ ติกุขธมโม (2541, หน้า 14) ได้คิดพิจารณาศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาทสรุปไว้ว่า มุสาวาทเป็นคำพูด การกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาความทุกข์ และความสับสนวุ่นวายในสังคม มีความหมายตรงกันข้ามกับความสัตย์จริงครอบคลุมถึง กายทุจริต วาจทุจริต มโนทุจริต มีจฉาววาจา วาจาทุพภาษิต และมีจฉาวาชีวะทั้งหมด เมื่อมีการละเมิดศีลข้อใดข้อหนึ่งเกิดขึ้นในที่ใด การละเมิดศีลมุสาวาทเกิดขึ้นในที่นั้นด้วย โดยมีมูลเหตุมาจากอกุศลกรรมบถ ทำให้อยากได้ผลประโยชน์ของตนเอาไว้ และทำลายผลประโยชน์หรือโยนความผิดให้ผู้อื่นด้วยการกระทำผิดในข้ออาปาทนบาป อทินนาทานบั้ง กาเมสุมิจฉาจารและอื่นๆ ทำให้เกิดการกลัว จากการกระทำผิด กลัวถูกตำ ถูกประณามสาปแช่ง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการพ้นผิด พ้นโทษ เอาชีวิตรอด จึงเป็นเหตุให้เกิดการละเมิดศีลขึ้นมา

การปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ ปรับวิธีการคิดวิธีการคิดวิธีการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรอบด้าน สมดุลกลมกลืนกับชีวิต ทุกโรงเรียนมีเป้าหมายที่ว่า พัฒนาการกิน อยู่ ดี พึง ความหลักใคร่ศึกษา อันประกอบไปด้วย ใคร่ศึกษาจึงสร้างความมั่นใจให้กับโรงเรียนและจะได้พัฒนามนุษย์ ผู้มีชีวิตที่สมบูรณ์แบบด้วยการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคลากร และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้การจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต การสร้างความเจริญงอกงามของบุคคล และเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติคือการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพ ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ (พระเทพโสภณ, 2544, หน้า 27)

พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปในหลักของใคร่ศึกษา ก็คือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ ปฏิบัติตามมรรคหนทางการดำรงชีวิต ในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบทางสังคม ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะทางสังคมให้อยู่ในสภาพเอื้ออำนวย แก่การที่ทุกๆ คนจะสามารถ ดำเนินชีวิตที่ดีงาม และเป็นการฝึกปรือคุณภาพในการดำเนินชีวิตทางจิต ให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงแน่วแน่ควบคุมคนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูงทำให้จิตผ่องใสเป็นสุข มีความบริสุทธิ์ใจไร้สิ่งรบกวนที่ทำให้เศร้าหมอง อยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งาน โดยเฉพาะการใช้ปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจรู้แจ้งชัดตามสภาพที่เป็นจริง คิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่างๆ ทำกิจทั้งหลาย ในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544, หน้า 917)

ในทางปฏิบัติ การดเว้นทั้งหลาย ก็คือการรักษาศีลนั่นเอง เพราะการรักษาศีลเป็นอุบายขัดเกลา กาย วาจา ให้สะอาด เป็นอุบายให้บุคคลห่างจากทุกข์โทษต่างๆ ให้ห่างจากเวรภัยทั้งหลายทั้งปวง ทำให้ใจสงบเยือกเย็นตาม กาย วาจา ไปด้วย บุคคลรักษาศีล โดยผู้ประพฤติสุจริตทางวาจา มีความจริงใจ และมีความซื่อสัตย์ต่อกัน พูดแต่คำจริง พูดคำอ่อนหวาน พูดคำสมานสามัคคี พูดคำมีประโยชน์แก่ผู้ฟัง ระมัดระวังคำพูดอยู่เสมอมิให้พูดผิดพลาดตลอดไป ผู้ใดประพฤติปฏิบัติ ทางกาย วาจา แสดงออกมาเห็นอยู่ชัดๆ ไม่มีเรื่องกระวนกระวาย ไม่มีความเดือดร้อนระส่ำระสาย ไม่สกปรก ไม่มีคัมภ์ นี้เรียกว่าคนนั้นมีศีลอย่างนี้ก็พอแล้ว ส่วนเรื่องทางใจนั้น เขาไม่ค่อยเอามาพูดถึงกันนัก เพราะเรื่องศีลนี้ก็เอาแค่เพียงความสำคัญที่กาย วาจานี้เป็นหลักก่อน ส่วนในนั้นจะเป็นไปทางโดยอ้อม ถ้ากาย วาจา ปกติ ก็ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่า ใจก็ปกติเหมือนกัน เพราะกาย วาจานี้เป็นไปตามใจ ถ้าใจปกติ กายวาจาก็ปกติ ไม่ไปทำความเดือดร้อนให้แก่ตัวเองด้วยจึงเรียกว่าเป็นภาวะปกติของการปฏิบัติ (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามกุฏมหาราช (ช่วง วรปุณฺณ), 2548, หน้า 23)

ศีลธรรมที่ประเสริฐอยู่ในหมู่อารยชน ต้องมีคุณสมบัติของความประพฤติด้านวาจา ที่เรียกว่าวจีสุจริต มีวจีสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องด้วยกาย ประพฤติชอบด้วยวจีสุจริต ความสุจริตทางใจพูดสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติดชอบด้วยการสำรวมวาจาให้สุภาพเป็นสุภาสิต และต้องเป็นที่เปี่ยมล้นไปด้วยการบังคับจิตใจตัวเองด้วยมโนสุจริต คือคิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติด้วยใจ มนุษย์มีการสำรวมอินทรีย์สังวรจากการใช้วาจาเป็นการประพฤตินในหมู่อารยชนก็คือ การละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความ เป็นจริงเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ การละเว้นการพูดส่อเสียดยุยงสร้างความแตกแยกในสังคม พูดแต่สมานและส่งเสริมความสามัคคี ละเว้นการพูดคำหยาบ สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง และการละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ ให้พูดแต่คำสัตย์จริง เป็นคนมีเหตุมีผล พูดมีสารประโยชน์ถูกกาลเทศะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, หน้า17)

คุณธรรมอันไม่มีโทษซึ่งพุทธศาสนิกชนทุกท่านควรรู้ ควรเข้าใจ ควรต้องนำไปปฏิบัติเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของคุณภาพชีวิตที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมให้เป็นไปด้วยดีและเป็นสุขด้วยสัมมาวาจาหรือวาจาที่ชอบนั้นเป็นอย่างไรแม้แต่เราดเว้นไม่กล่าวถ้อยคำ ก็เป็นสัมมาวาจาใจในขณะนั้น ศีลก็ตั้งอยู่ได้ผู้อื่นเสียประโยชน์และเสียความสุขไป เพราะเสียงของเราเป็นต้นเหตุเพราะบางเรื่องบางอย่างนั้น แม้เป็นความจริง แต่ไม่เป็นประโยชน์หรือกาล ไม่ให้ ก็ไม่ควรกล่าว ถึงตเสีย แต่ถ้าเรื่องที่จะพูดนั้นมีประโยชน์เป็นความจริง ด้วยกาลนั้นสมควรด้วยก็ต้องพูดออกไปด้วยคำพูดที่ไพเราะ และใจที่เอ็นดู เป็นสัมมาวาจา เขาจะเชื่อหรือไม่ก็ตามเขาจะโกรธก็ตามอาจสำคัญแต่เราต้องพูด แม้ไม่เป็นประโยชน์เวลานี้ แต่ข้างหน้า อาจจะมีประโยชน์สำหรับเขาก็ได้เป็นการฝึกตัวเองไปด้วยนี่เป็นการเว้นจากการกล่าว วจีสุจริต ทั้ง 4 พูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ดังนั้นเสียงหรือวาจาการกล่าวถ้อยคำ จึงเป็นธรรมะอย่างหนึ่งซึ่งเป็นธรรมชาติ ย่อมเป็นทั้งคุณและโทษ ได้อยู่เสมอ ฉะนั้นจึงต้องควรพิจารณาอยู่เสมอ ทบทวนดูให้ดีกว่าจะใช้เสียงเราเปล่งออกไปความจริงของเสียง ที่ทรงแสดงไว้ตลอดถึงวิธีการถาม การตอบคำถาม ควรจะถามอย่างไรคำถามที่เราจะถูกถามนั้นมีอะไร และเราควรตอบอย่างไร เมื่อใดควรจะต้องตอบโดยตรง และเมื่อใดควรจะเฉย ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาล้วนมีเหตุผล มีความประทับใจอย่างยิ่งอันน่าเรียนรู้ นำไปปฏิบัติตาม (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2539, หน้า 675)

ปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีเช่นในเรื่องของความทันสมัยเกิดขึ้นมามากมาย ในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มของนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงต่อเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อม ประเภทของสื่อที่แผ่ขยายเป็นอิทธิพลเข้าไปในโรงเรียน ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสียตามมามากมาย ทำให้นักเรียนได้ทราบถึงอันตรายที่เกิดขึ้น เพราะไม่มีใครที่คอยดักเตือนและชักนำไปในทาง ที่ถูกต้อง ประกอบกับนักเรียนไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวหรือผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลของสื่อในสภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้สถานการณ์ ของสังคมไทยในปัจจุบันไม่ได้รับการดูแลอย่างเต็มที่ การดูแลก็ไม่ทั่วถึง ทำให้การดำเนินชีวิต

ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ทำให้สังคมนั้นอ่อนแอทางด้านศีลธรรม ขาดจิตสำนึกที่ดี และพฤติกรรมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา โรงเรียนหน้าพระลานก็เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่มีความอ่อนแอทางด้านศีลธรรม โดยเฉพาะเด็กนักเรียน จากการสังเกตจึงได้รู้ว่าเด็กนักเรียนมีพฤติกรรมด้านคำพูดที่ไม่สุภาพยัดคำพูดทั้ง การพูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ โดยเฉพาะคำหยาบที่ไม่สุภาพ เป็นวิถีการดำเนินชีวิตด้วยการที่ไม่รู้ว่าสิ่งที่พูดนั้นผิดศีลธรรมนำไปซึ่งความรังเกียจของผู้ที่พบเห็น ซึ่งการใช้วาจาที่บางคน อาจจะคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ได้ยินมาตั้งแต่เนิ่นแล้ว ถ้าหากคิดว่าเป็นเรื่องเล็กๆ ก็ถือว่าเป็นคนที่ประมาทในการดำเนินชีวิต

นักเรียนโรงเรียนหน้าพระลานจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในคุณงามความดี แต่ยังมีข้อบกพร่องของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้วาจาที่ยังไม่สุภาพเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น เพราะนักเรียนจะเป็นคนดี ต้องมีความสำรวมระวัง ทั้งทางด้าน กาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ ไม่ให้หลงผิดว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ให้ทำผิดอีกต่อไป การใช้วาจาที่ไม่สุภาพจะเป็นภัยทั้งทางด้านปัจจุบันและอนาคตในภายภาคหน้าต่อไป ถ้าหากไม่ได้รับการพัฒนาอบรม พัฒนาจิตใจทางด้านจริยธรรม คำพูดวจีทุจริตก็ไม่หายไปจากสังคมแห่งการกระทำ

จากการสัมภาษณ์นายบุรณะพันธ์ คุณาพันธ์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ทราบว่าสภาวะของนักเรียนที่ดำเนินชีวิตส่วนมาก ใช้วาจาที่ไม่สุภาพ เช่นการพูดโกหก พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด ส่วนมากได้รับจากครอบครัวที่บ้านและ โรงเรียน และจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยการสังเกตนักเรียนที่ชอบอยู่ในกลุ่มปรากฎว่านักเรียนชอบคำชอบพูดคำหยาบเวลาไม่พอใจหรือโกรธกัน จะมีความแตกแยกภายในกลุ่มขาดความสามัคคี เพื่อนที่เคยคบกันกลับแตกมิตรสหาย และนักเรียนที่ชอบพูดคำหยาบ ทรัพย์สินเงินทองที่ตัวเองมีก็ต้องพินาศแตกสลายไป มีกาย วาจา หยาบ ไม่เป็นปกติ เมื่อได้ยินเสียงอะไรมากระทบก็จะเกิดความไม่พอใจ ผลกระทบจากการกล่าวเพื่อเจ้อ คำพูดที่ไร้แก่นสาร ไม่มีประโยชน์ จะให้ผลทำให้ตัวเองไม่มีอำนาจในการสั่งการกับผู้อื่นได้ เพราะไม่มีใครเลื่อมใสศรัทธาในคำพูด ทำให้จิตใจกลายเป็นคนบ้าหรือวิกลจริต ส่วนผลกระทบต่อโรงเรียน ก็จะทำให้โรงเรียนนั้นเสื่อมเสียด้วยเหตุที่นักเรียนพูดจาไม่สุภาพต่อผู้พบเห็นหรือได้ยิน

ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาจิตสุจริต ของนักเรียนโรงเรียนหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ให้นักเรียนมีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในพื้นฐานตามสภาพความเป็นจริงที่ถูกต้องอยู่บนหลักของวจีสุจริต คือเว้นการพูดปดมดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ จะได้เป็นคนที่มีสภาพการใช้วาจาที่เรียบร้อยเป็นที่เชื่อใจ ให้ความศรัทธามีอำนาจสั่งการ ปัญหาเหล่านี้ ถ้าไม่เร่งแก้ไข จะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเสื่อมทางด้านพฤติกรรมไปถึงตัวเยาวชนด้วย โดยเฉพาะเยาวชนเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน

คำถามการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาจริยธรรม ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ในปัจจุบันอย่างไร

2. เพื่อแสวงหาแนวทางวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี เป็นอย่างไร

3. เพื่อพัฒนาจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการการพัฒนาจริยธรรม ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อแสวงหาแนวทางวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

3. เพื่อพัฒนาจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

1.1 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

2. ขอบเขตประชากร

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา (insider) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) จำนวน 40 คน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาจริยธรรม (outsider) ได้แก่

2.2.1 ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนหน้าพระลาน จำนวน 3 คน

2.2.2 ครูประจำชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 15 คน

2.2.3 ครูที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 5 คน

2.2.4 พระสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

จำนวน 5 รูป

2.2.5 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 40 คน

2.2.6 ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน

2.2.7 ตัวแทนชุมชน จำนวน 5 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

กรอบเนื้อหาเกี่ยวกับวชิรจิตของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) เสถียรพงษ์ วรรณปก ได้จัดทำเป็นหลักสูตรของการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา กำหนดไว้ 4 ประการ ดังนี้

3.1 เว้นจากการพูดเท็จ

3.2 เว้นจากการพูดส่อเสียด

3.3 เว้นจากการพูดคำหยาบ

3.4 เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

วชิรจิต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติชอบด้านวชิรจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) โดยการเว้นจากการพูดเท็จพูดส่อเสียดพูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ

เว้นจากการพูดเท็จหมายถึง การไม่พูดโกหก เกิดเป็นมนุษย์พูดแต่ความจริง ไม่โกหก ปลิ้นปล้อน พูดแต่ความจริง เวลาพูดอะไรต้องรักษาคำพูดของตัวเอง มี สัจจะตรงไปตรงมา ไม่ทวงให้คนอื่นเข้าใจผิด

เว้นจากการพูดส่อเสียดหมายถึง ไม่พูดเสียดแทงให้คนอื่นเจ็บใจพูดให้เพื่อทะเลาะกัน รวมหมายถึง เวลามีคนทำให้ไม่พอใจต้องคำด้วยความโกรธเสมอ คือพูดแต่คำที่ช่วยให้เกิดความสามัคคีกัน สามัคคีกันไม่พูดยุยงแตกร้างกัน พูดให้คนที่โกรธกันคืนดีกัน ไม่พูดนินทาเพื่อให้โกรธกัน

เว้นจากการพูดคำหยาบหมายถึง พูดแต่คำสุภาพอ่อนหวาน พูดให้กำลังใจซึ่งกันและกัน กล่าวชมเมื่อรู้สึกจริง ๆ ไม่แสร้งประจบสอพลอ ถ้าจะชมคนชมต่อหน้าหรือลับหลังก็ได้ แต่ควรให้คำแนะนำเมื่อเขาทำไม่ดีควรพูดกันต่อหน้าตัวต่อตัว ไม่เอามาประจานให้คนอื่นรับรู้ เพื่อรักษาเกียรติซึ่งกันและกัน

เว้นจากการพูดเพื่อเจตนาหมายถึง พูดแต่คำที่มีสาระ มีประโยชน์ พูดน้อยแต่ให้ได้ความมาก เวลาทำงานหรือเรียนหนังสือต้องพูดต้องถามให้เป็นกิจจลักษณะ ไม่พูดน้ำท่วมทุ่ง แต่ในเวลาว่างพักผ่อนคุยกัน จะคุยนอกเรื่องนอกกราวหน้อยก็ไม่ใช่ไร ต้องดูกาลเทศะให้คืออะไรควร และอะไรไม่ควรพูดอย่างไร ที่ไหน เมื่อใด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการการพัฒนาวิจัยสุจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
2. ได้แนวทางวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาวิจัยสุจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) และนักเรียนมีความเข้าใจ สามารถนำแนวทางวิธีการพัฒนาให้นักเรียนปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามวิจัยสุจริตได้อย่างถูกต้อง
3. ทำให้นักเรียนโรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) ได้รับการพัฒนาวิจัยสุจริตและสามารถนำแนวทางและวิธีการที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปปรับใช้กับนักเรียนในโรงเรียนอื่น ๆ ในระดับเดียวกันได้